

Sygn. akt VII U 970/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku

VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Ewa Bałtrukowicz

Protokolant: st. sekr. sądowy Sylwia Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 15 września 2015 r. w Gdańsku

sprawy R. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania R. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

z dnia 30 marca 2015 r. nr (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję i przyznaje ubezpieczonej R. W. prawo do emerytury od dnia 19 marca 2015 r. ,
2. ustala, iż organ emerytalny nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie powyższej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 marca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonej R. W. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie warunków nabycia tego prawa, przewidzianych przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w postaci braku 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Pozwany organ rentowy wskazał, iż do stażu pracy w warunkach szczególnych nie uwzględnił zatrudnienia ubezpieczonej od dnia 10 maja 1976 r. do 26 sierpnia 1985 r. ponieważ z przedłożonych dokumentów trudno jednoznacznie określić, czy wykonywana przez nią praca na stanowisku malarza ozdób choinkowych była pracą w szczególnych warunkach, ponieważ tylko prace wymienione w rozporządzeniu, wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku zasługują na uwzględnienie jako prace wykonywane w szczególnych warunkach, a stanowisku jest niezgodne ze stanowiskiem wykazany w przepisach tj. malarz na szkle (k. 30 akt ZUS).

Ubezpieczona R. W. wniosła odwołanie od powyższej decyzji, żądając jej zmiany i przyznania prawa do emerytury. Ubezpieczona w uzasadnieniu swojego stanowiska pokreśliła, że Zakład (...), w którym pracowała na stanowisku malarza ozdób choinkowych, w świadectwie wykonywania pracy w warunkach szczególnych wyraźnie wskazał, że pracując na w/w stanowisku wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace przy ręcznym zdobieniu szkła. (k. 2 akt sprawy).

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji, wskazując, iż jak wynika z dołączonego świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wnioskodawczyni była zatrudniona jako malarz na szkła, zaś stanowisko to jest niezgodne ze stanowiskiem wskazanym we właściwych przepisach resortowych, na które powołał się zakład pracy (k. 3 akt sprawy).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczona R. W. (z.d. P.), urodzona w dniu (...), w dniu 19 marca 2015 r. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniosek o emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach. Ubezpieczona przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego i we wniosku o świadczenie zawarła żądanie przekazania środków zgromadzonych na jej rachunku w OFE za pośrednictwem organu na dochodu budżetu państwa.

okoliczności bezsporne, vide: wniosek ubezpieczonej o emeryturę – k. 1-4 akt ZUS

W toku postępowania przed organem rentowym ubezpieczona udowodniła według stanu na dzień 01 stycznia 1999 r. staż sumaryczny 26 lat, 3 miesiące i 13 dni, jednakże nie udowodniła wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych – a jedynie 10 lat, 3 miesiące i 16 dni

dowód: karta przebiegu zatrudnienia ubezpieczonej – k. 29 akt ZUS

Zaskarżoną w sprawie decyzją z dnia 30 marca 2015 r. pozwany organ rentowy odmówił ubezpieczonej prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie warunków nabycia tego prawa, tj. wobec nie udowodnienia 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

dowód: decyzja pozwanego o odmowie prawa do emerytury z dnia 31 marca 2015 r. – k. 30 akt ZUS

W okresie od dnia 10 maja 1976 r. do 26 maja 1985 r. ubezpieczona R. W. była zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy w Spółdzielni Pracy (...) w G. w Wydziale Produkcji w S. na stanowisku malarza ozdób choinkowych. Po przejściu 3-miesięcznego przeszkolenia, ubezpieczona zaczęła pracę w dekoratorni. Praca ubezpieczonej polegała na ozdabianiu / malowaniu ozdób choinkowych (bombek) ze szkła – wcześniej bombki były kształtowane w dmuchalni, następnie trafiały do srebrzalni, gdzie wstrzykiwano w nie azotan srebra. Ozdabianie było wykonywane ręcznie za pomocą pędzli. Najpierw bombki malowało się lakierem (pojemniki z lakierem były ustawione na stołach), następnie się je suszyło – nie było do tego celu specjalnego pomieszczenia czy suszarek, lakier sechł w pomieszczeniu dekoratorni – a na końcu ozdabiało tj. malowało farbami plakatowymi i brokatem, który przyklejano klejem (wikolem). Pędzle myło się w ciepłej wodzie z amoniakiem. W zakładzie pracy nie używano rękawiczek, masek ani żadnej innej odzieży ochronnej. Ubezpieczonej, w związku z trudnymi warunkami pracy, przysługiwało 6 dni dodatkowego urlopu (szkodliwe). Ubezpieczona pracowała codziennie przez co najmniej 8 godzin (od 6 do 14).

Pracodawca wystawił ubezpieczonej świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, z którego wynika, iż w okresie od 10 maja 1976 r. do 26 maja 1985 r. będąc zatrudnianą na stanowisku malarza ozdób choinkowych, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace przy ręcznym zdobieniu szkła, czyli na stanowisku wymienionym w dziale XIII poz. 12 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r.

dowód: świadectwo pracy z dnia 27.05.1985 r. – k. 13 pliku II akt ZUS, świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 26.05.1985 r. – k. 15 pliku II akt ZUS rentowych, zeznania ubezpieczonej – protokół skrócony k. 14-15 akt sprawy, protokół elektroniczny k. 16 akt sprawy,

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach organu rentowego z ze spornego okresu zatrudnienia ubezpieczonej, których prawdziwość i rzetelność nie była przez żadną ze stron kwestionowana Sąd również nie znalazł podstaw do podważenia jej wiarygodności z urzędu.

Podstawę ustaleń stanu faktycznego stanowiły także, uznane za wiarygodne, zeznania ubezpieczonej, które z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, tworzą zwartą i logiczną całość.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle poczynionych ustaleń faktycznych odwołanie skarżącej R. W. zasługiwało na uwzględnienie.

Przedmiotem niniejszego postępowania była kwestia ustalenia prawa ubezpieczonej do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach, a wyniki przeprowadzonego przez Sąd postępowania dowodowego wykazały, że wnioskodawczyni legitymuje się wymaganym 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, co sprawia, iż stanowisko organu emerytalnego odmawiające wnioskodawczyni prawa do wcześniejszej emerytury, nie jest prawidłowe.

Ogólne zasady nabywania prawa do emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po 1948 r. zostały uregulowane w treści art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015.121 ze zm.), dalej: ustawa, zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, tj. spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) legitymują się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż: 65 lat dla mężczyzn, 60 lat dla kobiet,
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej: 25 lat dla mężczyzn, 20 dla kobiet,
- 3) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Aktem wykonawczym, do którego odsyła ustawa, jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. nr 8 poz. 43), dalej: rozporządzenie. Stosownie do treści § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W wykazie A – prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego – stanowiącym załącznik do rozporządzenia w dziale XIII (prace w zespołach formujących szkło) pod pozycją 12 wskazano maszynowe i ręczne zdobienie szkła.

Wskazać również należy, iż zgodnie z przepisem § 2 ust. 1 i 2 powołanego wyżej rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Okresy pracy natomiast, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2).

Trzeba jednak zwrócić uwagę, że zgodnie z utartą praktyką i orzecznictwem w postępowaniu przed sądem okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych

warunkach lub w szczególnym charakterze mogą być ustalane także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia z zakładu pracy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r. III UZP 48/84), a więc wszelkimi dopuszczalnymi przez prawo środkami dowodowymi.

Bezspornym jest, iż ubezpieczona w dniu 08 lipca 2012 r. osiągnęła 55 rok życia, na dzień złożenia wniosku udokumentowała okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze co najmniej 20 lat oraz będąc członkiem otwartego funduszu emerytalnego, we wniosku o świadczenie zawarła żądanie przekazania środków zgromadzonych na jej rachunku w OFE za pośrednictwem organu na dochodu budżetu państwa.

Przedmiotem sporu pozostawało ustalenie, czy okres zatrudnienia w Spółdzielni Pracy (...) od 10 maja 1976 r. do 26 maja 1985 r. można było uznać za okres wykonywania prac w warunkach szczególnych przy mechanicznym lub ręcznym zdobieniu szkła.

W ocenie Sądu Okręgowego, fakt wykonywania przez ubezpieczoną pracy w szczególnych warunkach w zakresie powyższych prac w spornym okresie znajduje potwierdzenie w zebranych w sprawie materiale dowodowym (świadczenie pracy i świadectwie wykonywania pracy w warunkach szczególnych). Niewątpliwie faktyczny rodzaj pracy ubezpieczonej został potwierdzony również zeznaniami ubezpieczonej, która bardzo dokładnie opisała czynności przez nią wykonywane i warunki pracy w spornym okresie. Ubezpieczona wskazała, iż w ówczesnym czasie w zakładzie pracy produkowało się wyłącznie ozdoby choinkowe ze szkła, a jej praca polegała na ozdabianiu/malowaniu szklanych bombek. Ubezpieczona w trakcie spornego okresu zatrudnienia była narażona na ciągły kontakt ze szkodliwymi substancjami chemicznymi – oparami lakierów, klejów, farb i amoniaku, co często powodowało u niej dolegliwości zdrowotne – głównie choroby oczu. Proces malowania bombek odbywał się w jednym pomieszczeniu dekoratorni, w którym pracowało ok. 35 osób, a w zakładzie nie używano żadnej odzieży ochronnej.

Ubezpieczona pracowała na jednej zmianie, codziennie, przez 8 godzin (w okresie przedświątecznym również w nadgodzinach) – a zatem należało uznać, iż prace szkodliwe wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Posiłkowo do zakwalifikowania prawidłowo rodzaju pracy ubezpieczonej w/w okresie Sąd posłużył się uchwałą nr 80 Centralnego Zarządu Spółdzielczości Pracy z dnia 30 czerwca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w jednostkach organizacyjnych spółdzielczości pracy (Biul. CZSP z 10 sierpnia 1983 r. nr 15-16 poz. 54), dalej: uchwała spółdzielczości, która w wykazie A dział XIII (w zespołach formujących szkło) pozycja 12 (maszynowe i ręczne zdobienie szkła) punkt 1 wskazuje na prace zdobnika szkła – zatem na dokładnie takie prace, jakie według ustaleń Sądu, w spornym okresie wykonywała skarżąca.

W tym miejscu godzi się wskazać, iż zarządzenia resortowe (w tym wskazywana powyżej uchwała spółdzielczości) nie stanowią źródeł powszechnie obowiązującego prawa, i stanowią jedynie pomocnicze akty prawa niższego rzędu oraz dokumenty dotyczące jedynie konkretnych zakładów pracy, do których odwoływali się poszczególni pracodawcy, wskazując w dokumentacji pracowniczej (świadectwach wykonywania pracy w warunkach szczególnych) na rodzaje wykonywanej przez pracowników pracy. Kluczowym i podstawowym dokumentem w tym zakresie pozostaje cytowane powyżej rozporządzenie. W powyższym zakresie wypowiedział się Sąd Najwyższy, wskazując, iż źródłem prawa do emerytury za pracę w szczególnych warunkach jest ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS i rozporządzenie z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Nie jest nim natomiast zarządzenie resortowe, jako że nie stanowi źródła prawa (art. 87 Konstytucji). Wykazy resortowe wydane na podstawie § 1 ust. 2 i 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mają charakter informacyjny, techniczno - porządkujący, uściślający oraz mogą mieć znaczenie w sferze dowodowej, stanowiąc podstawę domniemania faktycznego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2012 r., I UK 403/11).

W tym miejscu należy nadto przytoczyć pogląd Sądu Najwyższego, który wskazał, iż co prawda, wykazy resortowe mają charakter jedynie informacyjny, techniczno-porządkujący i uściślający, jednakże z faktu, że właściwy minister,

kierownik urzędu centralnego lub centralny związek spółdzielczy w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne (art. 231 k.p.c.), że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę dowodową (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 218/09; podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2011 r., I UK 164/11).

O ile zatem bezopornie uchwały spółdzielczości mają posiłkowy charakter, stanowią jednak źródło wiedzy o wskazanych przez centralny związek spółdzielczości stanowiskach, na których praca była wykonywana w warunkach szczególnych, co pozwala na weryfikację stanowiska wskazanego w świadectwie pracy i w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach.

W ocenie Sądu Okręgowego, wobec udowodnienia wykonywania stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych ubezpieczona R. W. spełniła wszystkie przesłanki dla nabycia emerytury w obniżonym wieku, ponieważ osiągnęła 55 rok życia, na dzień złożenia wniosku udokumentowała okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 20 lat, przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego i we wniosku o świadczenie zawarła żądanie przekazania środków zgromadzonych na jej rachunku w OFE za pośrednictwem organu na dochodu budżetu państwa, a także spełniła przesłankę udokumentowania stażu co najmniej 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

W tym miejscu zwrócić także należy uwagę na to, iż zgodnie z brzmieniem art. 118 ust. 1a ustawy, w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nie ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2007 r. OTK-A 2007/8/97 powyższy przepis należy rozumieć w ten sposób, że za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uznaje się dzień wpływu prawomocnego orzeczenia tylko w sytuacji, gdy za nie ustalenie tych okoliczności nie ponosi odpowiedzialności organ rentowy.

Zdaniem Sądu, w niniejszej sprawie okoliczności, na podstawie których Sąd uznał odwołanie ubezpieczonego za zasadne zostały ostatecznie wyjaśnione w drodze uzupełnienia materiału dowodowego o zeznania świadków i ubezpieczonej wyjaśniające zakres obowiązków i charakter pracy ubezpieczonej, co uzasadnia zastosowanie dyspozycji art. 118 ust. 1a ustawy poprzez wnioskowanie a contrario.

W konkluzji Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami, w punkcie 1 wyroku zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego z dnia 30 marca 2015 r. i przyznał ubezpieczonej R. W. prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 19 marca 2015 r. tj. od dnia złożenia wniosku.

Działając zaś na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy, Sąd, wnioskując a contrario, w punkcie 2 wyroku nie stwierdził odpowiedzialności pozwanego organu rentowego za nie ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, mając na uwadze fakt, iż dopiero wyniki niniejszego postępowania dowodowego pozwoliły na poczynienie wiążących ustaleń co do charakteru zatrudnienia ubezpieczonej, mającego wpływ na jej prawo do wnioskowanego świadczenia.

SSO Ewa Bałtrukowicz